DOI: 10.2478/pielxxiw-2023-0024
© 2023 Author(s). This is an open access article distributed under the Creative Commons Attribution 4.0 licence (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Experiential methods in ethical education of nursing and midwifery students

Metody oparte na doświadczeniu w edukacji etycznej studentów pielęgniarstwa i położnictwa

Bogumiła Kosicka[A-B,F-G,L], Patrycja Ozdoba[B,D,F,K], Magdalena Dziurka[B,D,F], Sylwia Boczkowska[D,F], Michał Machul[F], Agnieszka Chrzan-Rodak[F], Beata Dobrowolska[A,G,L]

Department of Holistic Care and Nursing Management, Faculty of Health Sciences, Medical University of Lublin, Poland/
Zakład Opieki Holistycznej i Zarządzania w Pielęgniarstwie, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Polska

CORRESPONDING AUTHOR/AUTOR DO KORESPONDENCJI:
Bogumiła Kosicka
Zakład Opieki Holistycznej i Zarządzania w Pielęgniarstwie, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Polska
ul. Staszica 4/6, 20-081 Lublin
e-mail: bogumilakosicka@umlub.pl

A – Development of the concept and methodology of the study/Opracowanie koncepcji i metodologii badań; B – Query - a review and analysis of the literature/Kwerenda – przegląd i analiza literatury przedmiotu; C – Submission of the application to the appropriate Bioethics Committee/Złożenie wniosku do właściwej Komisji Biotycznej; D – Collection of research material/Gromadzenie materiału badawczego; E – Analysis of the research material/Analiza materiału badawczego; F – Preparation of draft version of manuscript/Przygotowanie roboczej wersji artykułu; G – Critical analysis of manuscript draft version/Analiza krytyczna roboczej wersji artykułu; H – Statistical analysis of the research material/Analiza statystyczna materiału badawczego; I – Interpretation of the performed statistical analysis/Interpretacja dokonanej analizy statystycznej; K – Technical preparation of manuscript in accordance with the journal regulations/Opracowanie techniczne artykułu zgodne z regulaminem czasopisma; L – Supervision of the research and preparation of the manuscript/Nadzór nad przebiegiem badań i przygotowaniem artykułu

STRESZCZENIE

METODY OPARTE NA DOŚWIADCZENIU W EDUKACJI ETYCZNEJ STUDENTÓW PIELĘGNIARSTWA I POŁOŻNICTWA

Wprowadzenie. Nauczanie-uczenie się etyki zawodu pielęgniarki, położnej na przestrzeni lat ulegało zmianom. Zwrócono uwagę na konieczność zmniejszenia luki wiedza-praktyka w związku z czym wprowadzono nowoczesne metody kształcenia – oparte na doświadczeniu.

Cel pracy. Celem pracy jest przedstawienie znaczenia empirycznych metod nauczania w kształtowaniu kompetencji etycznych studentów pielęgniarstwa i położnictwa oraz założeń projektu realizowanego w ramach programu ERASMUS +, KA220-HED pt.: "Strengthening the ethical competence of future nurses and midwives: An inter-professional action-learning project on experiential training methods (ETHCOM)".

Materiał i metody. Wykonano niesystematyczny przegląd piśmiennictwa przy użyciu baz danych (PubMed, CINAHL Complete). Do analizy włączono 38 artykułów, które zostały opublikowane w latach 2010-2023, w języku angielskim i polskim.

Wnioski. W tradycyjnych metodach etycznej edukacji główną rolę odgrywa nauczyciel, natomiast w tych opartych na doświadczeniu – student. Wśród opartych na doświadczeniu metod nauczania etyki studentów pielęgniarstwa i położnictwa, które są skuteczne w nabywaniu i rozwijaniu kompetencji etycznych można wyróżnić np. naukę poprzez gry, opowiadanie historii, symulację itd. Dobór metody edukacyjnej w procesie kształcenia kompetencji etycznych wśród studentów pielęgniarstwa i położnictwa ma istotne znaczenie, by przyszli adepci byli w stanie stawiać czoła współczesnym etycznym problemom.

Słowa kluczowe: edukacja, etyka, studenci pielęgniarstwa, metody nauczania oparte na doświadczeniu

ABSTRACT

EXPERIENTIAL METHODS IN ETHICAL EDUCATION OF NURSING AND MIDWIFERY STUDENTS

Introduction. Nursing, midwifery ethics education has been changing over the years. The necessity to reduce the knowledge-practice gap has been highlighted, consequently, modern training methods - based on experience - have been introduced.

Aim. To present the importance of empirical teaching methods in the formation of ethical competence of nursing and midwifery students and and the objectives of the project implemented under the ERASMUS + program, KA220-HED entitled "Strengthening the ethical competence of future nurses and midwives: An inter-professional action-learning project on experiential training methods (ETHCOM)".

Material and methods. A non-systematic literature review was performed using databases (PubMed, CINAHL Complete). The analysis included 38 articles published between 2010 and 2023 in Polish and English.

Results. In traditional methods of ethical education, the teacher plays the main role, while in those based on experience – the student. Among the experiential methods of learning ethics by nursing and midwifery students that are effective in acquiring and development of ethical competence can be distinguished, e.g. learning through games, storytelling, simulation etc. The selection of an educational method in the process of training ethical competence among nursing and midwifery students is important so that future students are able to face contemporary ethical problems.

Key words: education, ethics, nursing students, experiential learning methods

sciendo

INTRODUCTION

Nurses and midwives as well as students trained in these professions repeatedly encounter a variety of ethical problems in their work environment [1,2]. These problems arise often as ethical challenges, value conflicts or dilemmas, affecting the daily care and treatment of patients [2]. Along with staff shortage, lack of time, lack of respect and effective cooperation in an interdisciplinary team, weakened organizational structures, nurses and midwives are constantly at risk of developing moral distress [3].

Moreover, continued exposure to moral stress can ultimately lead to prolonged absenteeism from work, burnout and even nurses and midwives leaving the profession [3,4].

Effective handling of ethical problems that arise requires nurses and midwives as well as students to possess ethical competence that includes ethical dimensions of sensitivity, knowledge, reflection, skills of decision-making, behavior and action [2,5]. Nursing and midwifery students, as future employees, need adequate preparation to deal effectively with ethically problematic situations [2]. Therefore, it is important for ethical education to support the acquisition and development of ethical competence among students preparing to work in health care as well as employees [6]. This can be achieved through this kind of ethical education, which focuses on preparing students to be ethically competent decision-makers with not only the knowledge but also the skills, attitudes and values necessary to resolve ethically challenging situations [2,7].

The effectiveness of ethical education in nursing and midwifery professions continues to be a matter of discussion among educators in preparing nursing and midwifery students to put into practice the knowledge and skills necessary to make ethical decisions that arise during patient care [6]. Many authors believe that the challenge for developing appropriate nursing ethical education lies in curricula and teaching methodologies, which should focus on the actual context in which nursing and midwifery is practiced [6,8].

Ethical education among nursing or midwifery students is carried out in a variety of ways, including lectures, seminars, e-learning and group discussions [9]. Conventional educational methods, which include lectures, are used to convey a good portion of information in a short period of time. However, this is an approach in which the learner plays a passive role in his/her education and does not develop the skills required for problem solving, rational decision-making and critical thinking [10].

Experiential learning is an educational strategy to integrate theoretical and practical elements of learning that emphasize the importance of experience for learning [11]. In nursing education, experiential learning is referred to as „hands-on" learning or learning by doing [12]. The experiential learning methods include active pedagogical strategies that engage students in the learning process [13]. Strategies involve, discussion, simulations, role-playing, clinical experiences, case studies, problem-based or inquiry-based learning, and concept mapping [11].

The ethical competence in nursing and midwifery profession

The concept of ethical competence is multifaceted [5]. Ethical competence includes such elements as the ability to identify ethical problems, knowledge of ethical and moral aspects of care, reflection on one's own knowledge and actions, and the ability to make wise choices and carefully manage ethically difficult professional situations [2,5,14]. According to Gallagher, we can distinguish five essential elements of ethical competence, i.e. ethical „knowing," ethical „seeing" or perceiving, ethical „reflecting," ethical „acting" and ethical „being" [15,16].

Ethical knowledge, in particular, is learning about the professional role and ethical basis of the profession. It involves understanding theoretical/philosophical issues and empirical ethics. The knowledge gained can help in ethical problem solving. Strategies that can promote ethical awareness include: acquiring knowledge of theoretical and empirical ethics through conventional means, i.e. classroom teaching, online and blended learning, and self-study. The second component of ethical competence is the perceptual dimension - **the ability to see and recognize ethical issues** as they arise. Perception is at the same time a space of intuition and moral sense, which guides proper analysis and action. The third element is **ethical reflection**, a kind of deliberative competence. The nurse must be able to think critically about what she sees, what she does and who she is. Three types of reflection are most appropriate here: reflection on ethical ideas, concepts and theories, reflection on professional practice, people and events, and reflection on oneself. The fourth element of competence is **ethical conduct and action**; it is consent, to act appropriately in a given problem situation. Ethical actions do not apply only to the professional-patient relationship, but also to professional relationships with families, other professionals and students. The final, fifth element of ethical competence is **ethical being** - promoting character as a component of ethical competence [15]. In virtue ethics, it is clear that the ethical perspective concertedly focuses on a nurse's character as her ethical being [16]. Developing students' reflective capacity to consider their own character and conduct and the possibility of moral progress can be a step in the right direction [5]. Thus, care and treatment depend not only on knowledge and skills or following guidelines but also on the personal values, beliefs and ethical orientations of the nurse and midwife [14].

This means that ethical competence includes not only knowledge of the ethical and moral aspects of care, but also the moral aspects of thinking and decision-making [3], which we cannot effectively shape with traditional teaching methods alone. Healthcare professionals and students practicing in clinical environment need a solid foundation to support them in ethically problematic situations [17].

As indicated by many studies, there is still a lack of good practices to improve the ethical competence of nurses and midwives [2,5,8]. Therefore, there is an urgent need to develop innovative teaching methods to develop ethical competence among nursing and midwifery students.

These methods should encompass the complex clinical reality and take into account: interdisciplinarity, increasing diversity, advanced technology and deep learning [8].

AIM

The primarily aim of this study is to present the importance of the so-called empirical teaching methods (experience-based methods) in the development of ethical competence of nursing and midwifery students. The secondary aim is to present the assumptions of the project realised under the ERASMUS + program, KA220-HED - Cooperation partnerships in higher education (Agreement Number: 2021-1-BE02-KA220-HED-000032015) entitled: „Strengthening the ethical competence of future nurses and midwives: An inter-professional action-learning project on experiential training methods (ETHCOM)".

MATERIAL AND METHODS

A non-systematic literature review was performed using two databases (PubMed and CINAHL Complete). The search used a combination of the following keywords: "experiential methods", ,"ethical education", ,"nursing students", "ethics", ,"action learning" combinated with an AND, OR operator ("experiential methods" OR "action learning" AND "ethical education" OR "ethics" AND "nursing students"). The 38 articles on the topic of empirical teaching methods in the development of ethical competence of nursing and midwifery students were included in the analysis [7,18-55]. The exclusion criteria included: letters to editors, dissertations, articles published in language other than English or Polish. A literature search was conducted by three researchers independly. The research results were disused based on thematic analysis. After obaing the consenus, 38 articles were included to the study [7,18-55]. Records included to the analysis were mostly: qualitative/ exploratory design [22,23,27,40,46,48,50,55], quasi-experimental design [18,20,21,33,41], randomized controlled trial [32,43], chapters in books [36,49], scooping reviews [7,47]. Analysed research were published between 2010 and 2023.

RESULTS

The ETHCOM project main assumptions

In response to emerging issues in the ethical competence of future nurses and midwives, an international project entitled: „Strengthening the ethical competence of future nurses and midwives: An inter-professional action-learning project on experiential training methods (ETHCOM)") has been prepared under the ERASMUS + program, KA220-HED - Cooperation partnerships in higher education (Agreement Number: 2021-1-BE02-KA220-HED-000032015). The project consortium consists of five partners: UC Limburg (Belgium) - leader and coordinator, Medical University of Lublin (Poland), Escola Superior de Enfermagem de Coimbra (Portugal), Laurea-Ammattikorkeakoulu (Finland), Katholieke Hogeschool Vives Zuid, Kortijk (Belgium).

The main aim of this project is to strengthen the ethical competence of future nurses and midwives through experience-based interprofessional learning methods, which will be incorporated into nursing and midwifery education curricula and programs.

The detailed objectives of the project include:

1. Harmonizing curricula in nursing and midwifery with the ethical needs of nurses/ midwives, which are associated with many challenges in the work environment.
2. Development and implementation of cross-industry education methods in order to raise the ethical competences of nursing and midwifery students and strengthening the didactic workshop of teachers participating in the education of nurses / midwives.
3. Strengthening competences of active resolution of ethical conflicts of health care workers working in interdisciplinary teams with different approaches, views and beliefs and in difficult cultural situations.
4. Development of interdisciplinary skills to solve ethical problems related to ethical dilemmas in modern clinical conditions.

The ETHCOM project goes beyond the theoretical level of learning ethical competence and develops experiential learning methods for researchers, teachers and students.

Experience-based methods in ethical education of nursing and midwifery students

The review of the literature revealed the main trends regarding experience-based learning methods such as: (1) seminar with discussion [7,18-20]; (2) learning through the game [21,22]; (3) simulation [23-29]; (4) teaching based on cases - case studies [30-35]; (5) storytelling (reflective narrative) [36-52] and (6) podcasting [53-55].

Seminar with discussion

The use of a seminar in conjunction with discussion is an effective method of teaching ethics among nurses, as indicated by the results of researchers in Korea, where it was found that the number of scores on anti-ethical behavior decreased among clinical nurses who took seminar on ethics [18]. Group-led education involves students sharing experiences with the group, incorporates listening to others and stimulates innovative critical thinking. The ability to think critically is essential in nursing ethics, so discussing topics as a team can effectively lead to the development of critical thinking skills in students taking such classes. Similarly, in practice, through discussions with colleagues and members of other professions, nurses obviously begin to consider ways to best deal with patients [7].

According to available scientific literature, it is necessary to use a multimodal approach in ethical education of nursing staff in order for ethical knowledge and skills to be translated into ethical actions or moral attitudes of nurses [19]. An appropriate combination of two different teaching methods can yield better results in terms of students' acquisition of relevant theoretical knowledge and

improvement of decision-making skills in nursing ethics. Students, confronted with dilemmas in the field of nursing ethics at the stage of inquiry-oriented education, were more likely to assimilate knowledge and demonstrate critical thinking, which will contribute to improving students' academic performance [20].

Modern approach to teaching ethics to nurses and midwives- learning through the game

Learning ethics through games sounds a bit abstract, but it is an innovative method that, according to many researchers, can contribute to more favorable academic results for students [21]. This is due to, among other things, the fact that learning ethics through games is more interesting, creates a feeling of excitement. This allows students to learn ethics in an accessible way on scenarios from everyday life, as well as develop the ability to make important decisions based on critical thinking [22].

A study using this modern way of teaching, was conducted among Iranian nursing students [21]. This method is based on a combination of pleasure and usefulness, i.e. learning to solve real-world problems and entertainment. Prior to the start of the class, the teacher prepares the content of each session using MS PowerPoint, for example, and sends it to the students for prior review. The classes were designed to emphasize ethical scenarios and healthcare issues through games and competition between students as they solve them [21]. Games were assigned to specific topics, e.g. types of doctor-nurse-patient communication - the students' task was to write a scenario and act out scenes that illustrate the above type of relationship. Other interesting games used in the study of ethics include a competition resembling brainstorming, talking in pairs, preparing fiches, hot-seat, handing over a package that is rich in ethical problems, or visiting a hospital and discussing ethics [21].

The results of this study showed that there was a significant increase in the evaluation of awareness of building relationships with patients and applying ethical concepts in ethical decisions from the subdomain of moral sensitivity. The source of greatest satisfaction among the surveyed students turned out to be ordering cards and drawing or creating art. In summary, the obtained results prove that games are a valuable approach to the formation of ethical competence in future nurses and midwives in order to sensitize them to ethical issues in the professional environment [21].

Simulation - a hot trend in ethical education for nurses and midwives

Ethical simulation provides a realistic learning environment for the nursing and midwifery profession, moreover, it contributes to the development of ethical competencies that enable students to face challenges of an ethical nature in daily clinical practice [23].

First of all, simulation is the conscious imitation or reproduction of a given situation in order to learn about its mechanisms of occurrence. It is used as a way of teaching in the medical and health sciences, where clinical scenarios are created using tools such as simulators, standardized patients or role-playing to demonstrate the skills possessed and to make decisions according to predetermined assumptions. The instructor of the simulation method shares feedback and reflection on a given situation from the lesson scenario with the students in order to consolidate the acquired knowledge in a given area [24]. Simulation classes are conducted under specific conditions similar to those that exist naturally in the work environment of a nurse or midwife. The exercises are conducted in a controlled manner, guaranteeing the safety of students and patients, and a given scenario can be repeated many times [25].

The simulation method can be divided into different categories based on the degree of fidelity. Classes that take place with the participation of a human being (patient) are classified as high-fidelity simulation exercises, since the situation coincides with reality, while simulation of intermediate fidelity or low fidelity is placed much lower in relation to attempts to recreate the realities of clinical care. Of course, one should not forget about the content, materials and resources provided during the simulation exercises carried out, which largely determine the fidelity of the scenarios in question [26].

During the class, the teacher introduces nursing ethical problems into a sham narrative. The way of interpreting a given situation shows what level of ethical competence students have and contributes to strengthening professional values among nursing or midwifery students [27]. Thanks to the ethical simulation, students are able to understand and feel the principles of ethical nursing care „on their own skin" by gaining experience [28]. Ethical dilemmas and problems are an indispensable part of working in a medical environment, so an effective simulation is a link between theoretical issues and daily professional practice [24,28].

Many conducted studies indicate that simulation is an effective method of teaching ethics, which allowed students to synthesize their knowledge, competencies and attitudes in a safe environment that fostered self-confidence and enabled them to discover new ways to solve ethically difficult situations [29].

Teaching based on cases - case studies

Case-Based Learning (CBL) is another method of actively teaching ethics to medical students. Teaching using a case study allows students to use their basic knowledge to solve problems, learn empathy, self-reflection, critical thinking and decision-making skills [30]. What is more, the knowledge gained from solving specific problems can facilitate problem-solving when similar problems occur in the workplace [31], raise awareness of knowledge gaps [32], or promote teamwork and professional cooperation [31].

Among the main stages of learning using CBL there are: (1) creation of case descriptions and discussion moderating questions; (2) analysis of the case study by students; (3) discussion, brainstorming to identify problems and their solutions; (4) answering the questions [33].

An example of the use of CBLs are websites that allow the solving of virtual or real, anonymous cases; e.g.: Cases

for Teaching and Learning (CASTLE), in which a teacher, course supervisor can create their own case scenarios [34]. The problem-based learning (PBL) case study discussed with the Code of Professional Ethics was an effective method of introducing ethical issues to students without clinical experience. Moreover, realistic case studies based on students' personal experiences and discussion of the cases were rated by students as more useful than classes based on theoretical knowledge [35].

An important advantage of using this method in teaching ethics according to students is that they can discuss and share their own experiences in a safe environment where they will not be judged. It also allows them to voice and reflect on their own thoughts, assumptions or values, which they often do not dare to do in a clinical setting [35]. There are studies showing the greater effectiveness of the CBL method, over traditional theoretical teaching and increasing students' critical thinking skills [30].

Storytelling (reflective narrative) as a learning tool

Narrative medicine was developed as a result of the need for a personalized approach to an individual, such as a patient, focusing on the health care professional-patient relationship [36]. Narrative Evidence-Based Medicine (NEBM) is the name proposed for the concept by Rita Charon [37]. Narrative enables a better understanding of the patient experience, faster diagnosis, increased quality of health care [37] or increased therapeutic, caring efficacy while enhancing the patient's sense of individuality [38]. Educating medical personnel using narrative medicine can result in increased active listening skills, critical and ethical reasoning, or the development of interpersonal skills [39].

The use of narrative in student education enables: (1) develop practice-based learning objectives, (2) teach practice through reflection, (3) critically analyze clinical practice, and (4) identify strengths and areas for improvement in students [40]. Narrative reflection also provides an opportunity for students to think carefully, analyze, evaluate a particular clinical situation, and increase self-awareness of the feelings of the narrator of the story [40,41]. An example of the use of narrative in education can be the description created by them of the situation during practical activities, what the student experienced - saw, did, thought, said, and the accompanying emotions. The description of the situation is subjected to reflective analysis using, for example, standards of conduct. The student identifies strengths and areas for improvement, develops learning goals and strategies to achieve these goals and then implements them [40]. Another way to use narrative medicine is for patients to tell stories, followed by group reflection [42].

The studies show that narrative pedagogy enhances empathic abilities in nursing students [43] and can positively improve the quality of patient care in the future [41]. Moreover, it is an effective mean of enhancing students' communication, collaboration and professional development by fostering their intrinsic abilities or interpersonal skills [44,45]. Narrative medicine can complement the philosophy of the biopsychosocial approach and patient-centered practice [45]. An education program using narrative medicine among medical students has been conducted in Iran, among other countries [41]. Studies have shown that reflection can benefit professional development and patient-centered care and increase professionalism [41].

Digital storytelling narratives are associated with the ability to capture everyday life and transform it into a focus of attention, reflection that enables a deeper understanding of reality and the acquisition of critical thinking skills [46]. Moreover, narratives can help maintain students' interest, or motivation, to learn [47]. In the education of nursing and midwifery students, a number of modern, virtual technologies are being used, such as: Moodle, Microsoft Teams, Blackboard, Canva [48].

Digital narratives refer to stories told using digital technologies [49], where images, photography, music, for example, are added to the oral message [50]. Among the methods categorized as digital narratives there are, for example: filmed simulation with amateur actors; filmed simulation with professional actors; fictional narrative with storybook photo form with voiceover; or audio podcast [51]. Chan, in his recommendations for teaching with narration, he notes the need for careful, responsible selection of digital media according to the needs of the group being taught and the social, cultural norms or digital skill level of the students [51].

The use of narratives (digital stories based on narratives) told by parents of infants admitted to a hospital ward about their experiences in caring for their child can help increase empathy and understanding of the emotions of parents of children among nursing students [52]. The combination of voice, animated text, and illustrations was found by some of the nursing students to facilitate their learning and elicit an emotional response, maintaining interest and experiential learning [52].

Podcasting - a tool to support learning

Podcasting is one of the tools used to support the education of nursing and midwifery students, used because of the ease with which digital video, audio and other recordings can be created and made available online, or downloaded to a device for students to listen to or watch [53]. Podcasting can be used to support self-learning and group learning. A review of the literature shows the positive of this tool on knowledge acquisition, communication skills, both verbal and non-verbal [54], critical thinking and stress management skills [53], and increased self-confidence among nursing and midwifery students [55]. In addition, access to mobile devices allows nursing students to study when and where they choose [55].

CONCLUSIONS

Ethical education has a significantly positive impact on knowledge, moral certainty, moral conduct and use of ethical resources, [1] and the choice of teaching method determines the effectiveness of this education [56].

In the traditional lecture-based method of teaching ethics, the focus is on the teacher. The teacher is solely responsible for what is expected of the students, what information should be imparted, what methods should be used to teach them, in what order the material should be presented, and at what pace the course should proceed [56]. A study conducted by Serodio, which used different methods to teach ethics to two groups of medical students, one with traditional teaching methods and the other with KMDD (Konstanz Method of Dilemma Discussion), showed that the group using traditional teaching methods reported a decrease in ethical competence scores, while KMDD reported an increase. This suggests how different methods of teaching ethics can affect the formation of students' moral competence [57]. Thus, experiential learning allows for greater learner involvement in the learning process. This increased involvement results in a more intense and more meaningful learning experience than in traditional teaching [18].

Traditional ethics training methods do little to address the ethical dilemmas faced by health care professionals. Integrating experiential learning activities with traditional learning can provide the student with a richer, more meaningful experience that enables active problem solving [10].

Ethical education can be student-centered or teacher-centered, creating two ends of a continuum. In selecting methods for teaching ethics, it is important to include elements from both extremes or those that best fit between the two poles [12].

Nursing and midwifery students should be best prepared to respond to the ethical aspects of daily professional practice. Therefore, the appropriate selection of educational methods in the formation of all elements of ethical competence of future nurses and midwives is such an important issue.

The results of the study confirm that a variety of ethics teaching methods contribute to better preparing students to make ethical decisions in professional practice. Experiential learning, such as clinical simulations, case studies and role-playing, allows students to actively participate and develop decision-making and critical thinking skills.

The introduction of a seminar with discussion as a method of teaching ethics contributes to the creation of a space for reflection and exchange of experiences among students. Discussing different cases and ethical approaches as a group fosters the development of the ability to analyze, consider alternatives and make appropriate decisions in patient care.

Game-based learning is an innovative approach that captures students' attention and develops their ethical competence. Games based on ethical scenarios allow students to acquire practical skills and develop ethical awareness by interacting with difficult situations that may arise in the work of a nurse and midwife.

The use of simulations as an ethics learning method allows students to experience realistic situations and develop appropriate attitudes and skills in response to various ethical dilemmas. Simulations allow practical development of ethical competence while minimizing risks to patients.

Case-based teaching is an effective tool in developing students' ethical competence. Analysis of case studies enables practical application of acquired knowledge, developing empathy, critical thinking and ethical decision-making skills.

In conclusion, the article highlights the importance of experiential teaching methods in the formation of ethical competence of nursing and midwifery students. The variety and interactivity of these methods enable students to actively participate, develop critical thinking skills and make ethical decisions. Future research should focus on comparing the effectiveness of individual methods and their long-term impact on the professional practice of nursing and midwifery graduates.

Metody oparte na doświadczeniu w edukacji etycznej studentów pielęgniarstwa i położnictwa

WPROWADZENIE

Pielęgniarki i położne jak i studenci kształcący się w tych zawodach wielokrotnie w swoim środowisku pracy napotykają się na różnorodne problemy etyczne [1,2]. Często problemy te pojawiają się jako etyczne wyzwania, konflikty wartości czy dylematy, wpływając na codzienną opiekę i leczenie pacjentów [2]. Wraz z niedoborem personelu, czasu, brakiem szacunku i efektywnej współpracy w interdyscyplinarnym zespole, osłabionymi strukturami organizacyjnymi, pielęgniarki i położne są stale narażone na rozwój niepokoju moralnego [3].

Co więcej, ciągła ekspozycja na stres moralny ostatecznie może prowadzić do przedłużającej się absencji w pracy, wypalenia zawodowego a nawet odejścia pielęgniarek i położnych z zawodu [3,4].

Skuteczne rozwiązywanie pojawiających się problemów etycznych wymaga od pielęgniarek i położnych jak i studentów posiadania kompetencji etycznych obejmujących etyczne wymiary wrażliwości, wiedzy, refleksji, podejmowania decyzji, zachowania i działania [2,5]. Studenci pielęgniarstwa i położnictwa, jako przyszli pracownicy potrzebują odpowiedniego przygotowania, aby skutecznie radzić sobie z sytuacjami problematycznymi pod względem etycznym [2]. Dlatego tak ważne jest, aby edukacja etyczna wspierała nabywanie i rozwijanie kompetencji etycznych wśród studentów przygotowujących się do pracy w ochronie zdrowia jak i pracowników [6]. Cel ten można osiągnąć poprzez nauczanie etyki, które koncentruje się na przygotowaniu studentów do bycia etycznie kompetentnymi decydentami, posiadającymi nie tylko wiedzę ale i umiejętności, postawy i wartości niezbędne do rozwiązywania sytuacji etycznie trudnych [2,7].

Skuteczność edukacji etycznej w pielęgniarstwie i położnictwie nadal jest przedmiotem sporu wśród edukatorów w zakresie przygotowania studentów pielęgniarstwa i położnictwa do praktycznego wykorzystania wiedzy i umiejętności niezbędnych do podejmowania etycznych decyzji, które pojawiają się w trakcie opieki nad pacjentem [6]. Wielu autorów uważa, że wyzwaniem dla rozwoju odpowiedniej edukacji w zakresie etyki pielęgniarskiej są programy i metodologie nauczania, które powinny koncentrować się na rzeczywistym kontekście, w którym pielęgniarstwo i położnictwo jest praktykowane [6,8].

Edukacja etyczna wśród studentów pielęgniarstwa czy położnictwa jest prowadzona na wiele sposobów, m.in. poprzez wykłady, seminaria, nauczanie na odległość i dyskusje grupowe [9]. Konwencjonalne metody edukacyjne, do których należą wykłady, wykorzystuje się do przekazania sporej porcji informacji w krótkim czasie. Niemniej jednak jest to podejście, w którym uczący odgrywa bierną rolę w swojej edukacji i nie rozwija umiejętności wymaganych do rozwiązywania problemów, podejmowania racjonalnych decyzji i krytycznego myślenia [10].

Uczenie się przez doświadczenie jest strategią edukacyjną mającą na celu integrację teoretycznych i praktycznych elementów uczenia się, które podkreślają znaczenie doświadczenia dla uczenia się [11]. W edukacji pielęgniarskiej uczenie się przez doświadczenie nazywane jest uczeniem „praktycznym" lub uczeniem się przez działanie [12]. Centrum uczenia się przez doświadczenie obejmuje aktywne strategie pedagogiczne, które angażują studentów w proces uczenia się [13]. Strategie obejmują, dyskusję, symulacje, odgrywanie ról, doświadczenia kliniczne, studia przypadków, uczenie się oparte na problemach lub dociekaniach oraz mapowanie koncepcji [11].

Kompetencje etyczne w pielęgniarstwie i położnictwie

Pojęcie kompetencji etycznych jest wielopłaszczyznowe [5]. Kompetencje etyczne obejmują takie elementy, jak umiejętność identyfikowania problemów etycznych, wiedza o etycznych i moralnych aspektach opieki, refleksja nad własną wiedzą i działaniami oraz umiejętność dokonywania mądrych wyborów oraz ostrożnego zarządzania trudnymi etycznie sytuacjami zawodowymi [2,5,14]. Według Gallagher możemy wyróżnić pięć istotnych elementów kompetencji etycznych tj. etyczna „wiedza", etyczne „widzenie" lub postrzeganie, etyczne „odzwierciedlanie", etyczne „działanie" i etyczne „bycie" [15,16].

Etyczna wiedza, to w szczególności poznanie roli zawodowej i etycznych podstaw zawodu. Wiąże się to ze zrozumieniem zagadnień teoretycznych/filozoficznych i etyki empirycznej. Zdobyta wiedza może pomóc w etycznym rozwiązywaniu problemów. Strategie, które mogą promować świadomość etyczną obejmują: zdobywanie wiedzy z zakresu etyki teoretycznej i empirycznej w sposób konwencjonalny tj. nauczanie w klasie, nauczanie online i blended learning oraz samokształcenie. Drugi element kompetencji etycznych to wymiar percepcyjny – **zdolność dostrzegania i rozpoznawania** problemów etycznych w miarę ich pojawiania się. Percepcja jest jednocześnie przestrzenią intuicji i zmysłu moralnego, która kieruje właściwą analizą i działaniem. Trzeci element to **refleksja etyczna**, rodzaj kompetencji deliberatywnej. Pielęgniarka musi być w stanie myśleć krytycznie o tym co widzi, co robi i kim jest. Najbardziej odpowiednie są tu trzy rodzaje refleksji: refleksja nad etycznym ideami, koncepcjami i teoriami, refleksja nad praktyką zawodową, ludźmi i wydarzeniami, refleksja nad sobą. Czwarty element kompetencji to **etyczne postępowanie i działanie**; jest to przyzwolenie, do właściwego działania w danej sytuacji problemowej. Etyczne działania nie dotyczą tylko relacji profesjonalista – pacjent ale również relacji zawodowych z rodzinami, innymi specjalistami i studentami. Ostatni piąty element kompetencji etycznych to **bycie etycznym** – promowanie charakteru jako składnika kompetencji etycznych [15]. W etyce cnót jest

jasne, że perspektywa etyczna koncertuje się na charakterze pielęgniarki jako jej etycznym bycie [16]. Rozwijanie u studentów zdolności refleksyjnej do rozważania własnego charakteru i postępowania oraz możliwości postępu moralnego może być krokiem we właściwym kierunku [5]. Zatem opieka i leczenie zależą nie tylko od wiedzy i umiejętności czy postępowania zgodnie z wytycznymi ale także od osobistych wartości, przekonań i orientacji etycznych pielęgniarki i położnej [14].

Oznacza to, że kompetencje etyczne obejmują nie tylko wiedzę o etycznych i moralnych aspektach opieki, ale także moralne aspekty myślenia i podejmowania decyzji [3], które nie jesteśmy w stanie skutecznie kształtować tylko tradycyjnymi metodami nauczania.

Pracownicy ochrony zdrowia i studenci praktykujący w praktyce klinicznej potrzebują solidnych podstaw, które wspierałyby ich w sytuacjach problematycznych pod względem etycznym [17].

Jak wskazuje wiele badań wciąż brakuje dobrych praktyk służących poprawie kompetencji etycznych pielęgniarek i położnych [2,5,8]. Istnieje zatem pilna potrzeba wypracowania innowacyjnych metod nauczania w celu kształtowania kompetencji etycznych wśród studentów pielęgniarstwa i położnictwa. Metody te powinny obejmować złożoną rzeczywistość kliniczną i uwzględniać: interdyscyplinarność, rosnącą różnorodność, zaawansowaną technologię oraz uczenie się na poziomie głębokim [14] .

CEL PRACY

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie znaczenia tzw. empirycznych metod nauczania (metod opartych na doświadczeniu) w kształtowaniu kompetencji etycznych studentów pielęgniarstwa i położnictwa. Celem drugorzędowym jest przedstawienie założeń projektu realizowanego w ramach programu ERASMUS +, KA220-HED - Cooperation partnerships in higher education (Agreement Number: 2021-1-BE02-KA220-HED-000032015) pt.: "Strengthening the ethical competence of future nurses and midwives: An inter-professional action-learning project on experiential training methods (ETHCOM)".

MATERIAŁ I METODA

Wykonano niesystematyczny przegląd piśmiennictwa przy użyciu dwóch baz danych (PubMed oraz CINAHL Complete). W wyszukiwaniu wykorzystano kombinację następujących słów kluczowych: "experiential methods", "ethical education", "nursing students", ethics, "action learning" połączonych operatorem AND, OR ("experiential methods" OR "action learning" AND "ethical education" OR "ethics" AND "nursing students"). Włączono do analizy 38 artykułów na temat empirycznych metod nauczania w kształtowaniu kompetencji etycznych studentów pielęgniarstwa i położnictwa [7,18-55]. Kryteriami wyłączenia badań z analizy były: listy do redakcji, dysertacje, artykuły opublikowane w języku innym niż angielski lub polski. Wyszukiwanie literatury zostało przeprowadzone niezależnie przez trzech badaczy. Wyniki wyszukiwania zostały poddane analizie w oparciu o analizę tematyczną. Po uzyskaniu konsensusu do badania włączono 38 artykułów [7,18-55]. Były to głównie badania jakościowe/eksploracyjne [22,23,27,40,46,48,50,55], quasi-eksperymentalne [18,20,21,33,41], badania randomizowane [32,43], rozdziały w książkach [36,49], przeglądy piśmiennictwa [7,47]. Analizowane badania zostały opublikowane w latach 2010-2023.

WYNIKI

Główne założenia projektu ETHCOM

W odpowiedzi na pojawiające się problemy w zakresie kompetencji etycznych przyszłych pielęgniarek i położnych został wdrożony międzynarodowy projekt ETHCOM (*Wzmocnienie kompetencji etycznych przyszłych pielęgniarek i położnych: Międzyzawodowy projekt uczenia się przez działanie dotyczący empirycznych metod szkoleniowych*), realizowanego w ramach programu ERASMUS +, KA220-HED - Cooperation partnerships in higher education (Agreement Number: 2021-1-BE02-KA220-HED-000032015). Konsorcjum projektu składa się z pięciu partnerów:: UC LIMBURG (Belgia) - lider i koordynator, Uniwersytet Medyczny w Lublinie (Polska), ESCOLA SUPERIOR DE ENFERMAGEM DE COIMBRA (Portugalia), LAUREA-AMMATTIKORKEAKOULU (Finlandia), KATHOLIEKE HOGESCHOOL VIVES ZUID, Kortijk (Belgia).

Głównym założeniem tego projektu jest wzmocnienie kompetencji etycznych przyszłych pielęgniarek i położnych poprzez bazujące na doświadczeniu metody uczenia się międzyzawodowego, które zostaną uwzględnione w programach nauczania i programach kształcenia pielęgniarek i położnych.

Cele szczegółowe projektu obejmują:

1. Ujednolicenie programów nauczania w pielęgniarstwie i położnictwie z potrzebami etycznymi pielęgniarek/położnych, które wiążą się z wieloma wyzwaniami w środowisku pracy.
2. Opracowanie i wdrożenie międzybranżowych metod kształcenia w celu podniesienia kompetencji etycznych studentów pielęgniarstwa i położnictwa oraz wzmocnienie warsztatu dydaktycznego nauczycieli uczestniczących w kształceniu pielęgniarek/położnych.
3. Wzmocnienie kompetencji aktywnego rozwiązywania konfliktów etycznych pracowników ochrony zdrowia pracujących w zespołach interdyscyplinarnych o różnych podejściach, poglądach i przekonaniach oraz w trudnych sytuacjach kulturowych.
4. Rozwój interdyscyplinarnych umiejętności rozwiązywania problemów etycznych związanych z dylematami etycznymi we współczesnych warunkach klinicznych.

Projekt ETHCOM wykracza poza poziom teoretyczny uczenia się kompetencji etycznych i rozwija eksperymentalne metody uczenia się dla naukowców, nauczycieli i studentów.

Metody bazujące na doświadczeniu w nauczaniu etyki pielęgniarek i położnych

Przegląd literatury ukazał główne trendy dotyczące metod uczenia się opartych na doświadczeniu, takich jak: (1) seminarium z dyskusją [7,18-20]; (2) nauka poprzez grę [21,22]; (3) symulacja [23-29]; (4) nauczanie oparte na opisie przypadku - case studies [30-35]; (5) opowiadanie historii (refleksyjna narracja) [36-52] oraz (6) podcasty [53-55].

Seminarium z dyskusją

Wykorzystanie seminarium w połączeniu z dyskusją jest efektywną metodą nauczania etyki wśród pielęgniarek, wskazują na to wyniki badaczy z Korei, gdzie okazało się, że liczba punktów dotyczących zachowań antyetycznych obniżyła się wśród pielęgniarek klinicznych, które odbyły seminarium etyczne [18]. Edukacja prowadzona w grupie zakłada, że studenci dzielą się doświadczeniami z grupą, uwzględnia słuchanie innych i stymuluje innowacyjne krytyczne myślenie. Umiejętność krytycznego myślenia jest niezbędna w etyce pielęgniarskiej, toteż omawianie tematów w zespole może skutecznie prowadzić do wykształcenia zdolności krytycznego myślenia u studentów, biorących udział w takich zajęciach. Analogicznie, w praktyce, poprzez rozmowy z kolegami i przedstawicielami innych zawodów, pielęgniarki w oczywisty sposób zaczynają rozważać sposoby najlepszego postępowania wobec pacjentów [7].

Jak wynika z danych literaturowych, konieczne jest zastosowanie podejścia multimodalnego w edukacji etycznej personelu pielęgniarskiego, aby wiedza i umiejętności z zakresu etyki przełożyły się na działania etyczne lub moralną postawę pielęgniarek [19]. Odpowiednie połączenie dwóch różnych metod nauczania może przynieść lepsze rezultaty pod kątem przyswajania przez studentów istotnych wiadomości teoretycznych i doskonalenia umiejętności podejmowania decyzji w zakresie etyki pielęgniarskiej. Studenci, stykając się z dylematami z obszaru etyki pielęgniarskiej na etapie edukacji zorientowanej na dociekanie, chętniej przyswajali sobie wiedzę i wykazywali się krytycznym myśleniem, co przyczyni się do poprawy osiąganych przez studentów wyników w nauce [20].

Nowoczesne podejście do nauczania etyki pielęgniarek i położnych- nauka poprzez grę

Nauka etyki poprzez grę brzmi nieco abstrakcyjnie, ale jest to innowacyjna metoda, która według wielu badaczy może przyczynić się do uzyskania korzystniejszych wyników w nauce przez studentów [21]. To wynika m.in. z tego, że nauka etyki poprzez gry jest bardziej interesująca, wywołuje uczucie ekscytacji. Dzięki temu studenci w przystępny sposób uczą się etyki na scenariuszach pochodzących z życia codziennego, a także rozwijają umiejętności podejmowania ważnych decyzji w oparciu o krytyczne myślenie [22].

Badanie z wykorzystaniem tego nowoczesnego sposobu nauczania, przeprowadzono wśród irańskich studentów pielęgniarstwa [21]. Metoda ta polega na połączeniu przyjemnego z pożytecznym, czyli nauki rozwiązywania realnych problemów i rozrywki. Przed rozpoczęciem zajęć nauczyciel przygotowuje treść każdej sesji np. za pomocą programu MS PowerPoint i przesyła je studentom w celu wcześniejszego zapoznania się. Zajęcia zostały tak zaprojektowane, aby kłaść nacisk na scenariusze etyczne i kwestie związane z opieką zdrowotną za pośrednictwem gier i rywalizacji między studentami podczas ich rozwiązywania [21]. Gry zostały przydzielone do poszczególnych tematów np. typy komunikacji lekarz-pielęgniarka-pacjent - zadaniem studentów było napisanie scenariusza i odegranie scenek, które ilustrują powyższy typ relacji. Inne ciekawe gry wykorzystywane w nauce etyki to: konkurencja przypominająca burzę mózgów, rozmowa w parach, przygotowanie fiszek, hot-seat, przekazywanie paczki, która jest bogata w problemy etyczne czy wizyty w szpitalu i dyskusje o etyce [21].

Wyniki tego badania wykazały, że zaobserwowano znaczny wzrost oceny świadomości budowania relacji z pacjentem oraz stosowania koncepcji etycznych w decyzjach etycznych z subdomeny wrażliwości moralnej. Źródłem największej satysfakcji wśród badanych studentów okazało się porządkowanie kart oraz rysowanie lub tworzenie sztuki. Podsumowując uzyskane efekty dowodzą, że gry są wartościowym podejściem do kształtowania kompetencji etycznych u przyszłych pielęgniarek oraz położnych w celu ich uwrażliwienia na kwestie etyczne w środowisku zawodowym [21].

Symulacja – gorący trend w etycznej edukacji pielęgniarek i położnych

Symulacja etyczna zapewnia realne warunki nauki zawodu pielęgniarki i położnej, co więcej przyczynia się ona do rozwoju kompetencji etycznych, dzięki którym studenci są w stanie stawić czoła wyzwaniom o charakterze etycznym w codziennej praktyce klinicznej [23].

Przede wszystkim symulacja jest to świadome naśladowanie lub odwzorowanie danej sytuacji w celu poznania jej mechanizmów powstawania. Jest wykorzystywana jako sposób nauczania w naukach medycznych oraz o zdrowiu, gdzie są tworzone scenariusze kliniczne za pomocą takich narzędzi jak: symulatory, standaryzowani pacjenci czy odgrywanie scenek mających na celu zaprezentowanie posiadanych umiejętności i podejmowanie decyzji zgodnych z wcześniej ustalonymi założeniami. Prowadzący zajęcia metodą symulacji dzieli się informacją zwrotną i refleksją dotyczącą danej sytuacji pochodzącej ze scenariusza zajęć ze studentami, w celu utrwalenia zdobytej wiedzy w danym zakresie [24]. Zajęcia symulacyjne są prowadzone w określonych warunkach zbliżonych do istniejących naturalnie w środowisku pracy pielęgniarki czy położnej. Ćwiczenia przebiegają w sposób kontrolowany, gwarantując bezpieczeństwo studentów i pacjentów oraz wielokrotnie można powtarzać dany scenariusz [25].

Metodę symulacji można podzielić na różne kategorie w oparciu o stopień wiarygodności. Zajęcia, które odbywają się z udziałem człowieka (pacjenta) są klasyfikowane jako ćwiczenia symulacyjne o wysokiej wiarygodności, gdyż sytuacja jest pokrywa się z rzeczywistością, natomiast symulacja o pośredniej wierności lub niskiej wierności jest stawiana znacznie niżej w stosunku do prób odtworzenia realiów opieki klinicznej. Oczywiście, nie można zapomnieć

o treściach, materiałach i udostępnionych zasobach podczas realizowanych zajęć symulacji, które w dużej mierze decydują o wierności danych scenariuszy [26].

Podczas zajęć prowadzący wprowadza pielęgniarskie problemy etyczne do pozorowanej narracji. Sposób interpretacji danej sytuacji pokazuje jaki poziom kompetencji etycznych posiadają studenci oraz przyczynia się do wzmocnienia wartości zawodowych wśród studentów pielęgniarstwa czy położnictwa [27]. Dzięki symulacji etycznej studenci są w stanie zrozumieć i poczuć na „własnej skórze" zasady etycznej opieki pielęgniarskiej poprzez zdobycie doświadczenia [28]. Dylematy i problemy etyczne są nieodzownym elementem pracy w środowisku medycznym, dlatego skuteczna symulacja jest łącznikiem pomiędzy zagadnieniami teoretycznymi a codzienną praktyką zawodową [24,28].

Wiele przeprowadzonych badań wskazuje, iż symulacja jest skuteczną metodą nauczania etyki, która pozwoliła studentom na syntetyczne podsumowanie ich wiedzy, kompetencji i postaw w środowisku zapewniającym im bezpieczeństwo, które sprzyjało pewności siebie i umożliwiło odkrywanie nowych sposobów na rozwiązywanie trudnych etycznie sytuacji [29].

Nauczanie oparte na przypadkach – studium przypadków

Kolejną metodą aktywnego uczenia etyki studentów na kierunków medycznych jest uczenie oparte na podstawie opisów przypadków (Case-Based Learning – CBL). Nauczanie z wykorzystaniem studium przypadku umożliwia wykorzystanie podstawowej wiedzy studentów do rozwiązywania problemów, nauki empatii, autorefleksji, umiejętności krytycznego myślenia i podejmowania decyzji [30]. Co więcej wiedza nabyta podczas rozwiązywania konkretnych problemów, może ułatwić ich rozwiązywanie podczas wystąpienia podobnych w pracy zawodowej [31], uświadomić luki w wiedzy [32], czy promować pracę w grupie i współpracę zawodową [31].

Wśród głównych etapów kształcenia przy użyciu CBL są: (1) stworzenie opisów przypadków oraz pytań moderujących dyskusję; (2) analiza studium przypadku przez studentów; (3) dyskusja, burza mózgów w celu zidentyfikowania problemów oraz ich rozwiązań; (4) odpowiedź na zadane pytania [33].

Przykładem wykorzystania CBL są strony internetowe umożliwiające rozwiązywanie wirtualnych lub prawdziwych, anonimowych przypadków; np.: Cases for teaching and Learning (CASTLE), w którym nauczyciel, opiekun kursu może tworzyć własne scenariusze przypadków [34]. Studium przypadku oparte na uczeniu się poprzez rozwiązywanie problemów (problem-based learning – PBL) omawiane z Kodeksem Etyki Zawodowej stanowiły skuteczną metodę wprowadzenia do zagadnień etycznych studentów nieposiadających doświadczenia klinicznego. Co więcej, realistyczne, oparte na osobistych doświadczeniach studentów studium przypadków oraz dyskusja nad nimi zostały przez nich ocenione jako bardziej przydatne, niż zajęcia oparte na wiedzy teoretycznej [35].

Istotną zaletą wykorzystania tej metody w nauczaniu etyki według studentów jest możliwość omawiania i dzielenia się własnymi doświadczeniami w bezpiecznym środowisku, w którym nie zostaną oni osądzeni. Pozwala im również na wypowiedzenie i przemyślenie własnych myśli, założeń czy wartości, czego często nie mają odwagi zrobić w środowisku klinicznym [35]. Istnieją badania ukazujące większą skuteczność metody CBL, nad tradycyjnym nauczaniem teoretycznym i zwiększaniu umiejętności krytycznego myślenia studentów [30].

Opowiadanie historii (storytelling, refleksyjna narracja) jako narzędzie nauki

Narracja – medycyna narracyjna (narrative mediciene) powstała w wyniku potrzeby indywidualnego podejścia do jednostki, jaką jest pacjent, skupienia się na relacji pracownik ochrony zdrowia - pacjent [36]. Narrative Evidence-Based Medicine (NEBM) jest nazwą zaproponowaną dla tej koncepcji przez Rita Charon [37]. Narracja umożliwia lepsze zrozumienie doświadczeń pacjentów, szybsze postawienie diagnozy, zwiększenie jakości opieki zdrowotnej [37] czy zwiększenie terapeutycznej, opiekuńczej skuteczności przy równoczesnym wzmocnieniu poczucia indywidualności pacjenta [38]. Kształcenie personelu medycznego z wykorzystaniem medycyny narracyjnej może spowodować zwiększenie umiejętności aktywnego słuchania, krytycznego i etycznego rozumowania czy rozwinięcie umiejętności interpersonalnych [39].

Wykorzystanie narracji w kształceniu studentów umożliwia: (1) opracowanie celów kształcenia opartych na praktyce, (2) nauczenie praktyki poprzez refleksję, (3) krytyczną analizę praktyki klinicznej, (4) określenie mocnych stron oraz obszarów wymagających poprawienia u studentów [40]. Refleksja narracyjna daje również możliwość studentom dokładnego przemyślenia, przeanalizowana, oceny określonej sytuacji klinicznej, zwiększenia samoświadomości uczuć narratora opowieści [40,41]. Przykładem wykorzystania narracji w edukacji może stanowić stworzony przez nich opis sytuacji podczas zajęć praktycznych, tego co student przeżył – widział, zrobił, pomyślał, powiedział oraz towarzyszące temu emocje. Opis sytuacji zostaje poddany refleksyjnej analizie z zastosowaniem np. standardów postępowania. Student identyfikuje mocne strony oraz obszary wymagające poprawy, opracowuje cele nauczania i strategie osiągnięcia tych celów a następnie je wdraża [40]. Innym sposobem wykorzystania medycyny narracyjnej jest opowiadanie historii przez pacjentów, a następnie przeprowadzenie refleksji grupowej [42].

Badania pokazują, że pedagogika narracyjna zwiększa zdolności empatyczne u studentów pielęgniarstwa [43] oraz korzystnie może wpłynąć na podniesienie jakości opieki nad pacjentami w przyszłości [41]. Co więcej, jest skutecznym środkiem wzmacniającym komunikację, współpracę i rozwój zawodowy studentów poprzez wspieranie ich wewnętrznych zdolności czy umiejętności interpersonalnych [44,45]. Medycyna narracyjna może stanowić uzupełnienie filozofii podejścia biopsychospołecznego i praktyki skoncentrowanej na pacjencie [45]. Program edukacji z zastosowaniem medycyny narracyjnej wśród studentów medycyny prowadzony był między innymi w Iranie [41]. Badania ukazały, że refleksja może korzyst-

nie wpływać na rozwój zawodowy i opiekę skoncentrowaną na pacjencie oraz zwiększać profesjonalizm [41].

Narracje z wykorzystaniem technologii cyfrowych (digital storytelling) związane są ze zdolnością do uchwycenia codzienności i przekształcenia jej w centrum zainteresowania, refleksji, która umożliwia głębsze zrozumienie rzeczywistości oraz nabywanie umiejętności krytycznego myślenia [46]. Co więcej, narracje mogą przyczynić się do utrzymania zainteresowania, czy motywacji studentów do nauki [47]. W edukacji studentów pielęgniarstwa i położnictwa wykorzystuje się wiele nowoczesnych, wirtualnych technologii takich jak, np.: Moodle, Microsoft Teams, Blackboard, Canva [48].

Narracje cyfrowe odnoszą się do opowiadanych historii z wykorzystaniem technologii cyfrowych [49], gdzie do przekazu ustnego dodaje się np. obrazy, fotografię, muzykę [50]. Wśród metod zaliczanych do narracji cyfrowych można zaliczyć np.: sfilmowaną symulację z wykorzystaniem aktorów amatorów; sfilmowaną symulację z profesjonalnymi aktorami; fikcyjną narrację w wykorzystaniem fotografii w formie książki z głosem lektora (fictional narrative with storybook photo form with voiceover); czy podkast audio (audio podcast) [51]. W rekomendacjach dotyczących prowadzenia nauczania z wykorzystaniem narracji zwraca uwagę na konieczność starannego, odpowiedzialnego dobrania mediów cyfrowych do potrzeb nauczanej grupy oraz norm społecznych, kulturowych czy poziomu umiejętności cyfrowych studentów [51].

Wykorzystanie narracji (digital stories based on narratives) opowiadanych przez rodziców niemowląt przyjętych na oddział szpitalny dotyczących ich doświadczeń w opiece nad dzieckiem może przyczynić się do zwiększenia empatii oraz zrozumienia emocji rodziców dzieci wśród studentów pielęgniarstwa [52]. Połączenie głosu, animacji tekstu oraz ilustracji część ze studentów pielęgniarstwa uznała jako czynniki ułatwiające im naukę oraz wywołujące reakcję emocjonalną, utrzymujące zainteresowanie i uczenie się przez doświadczenie [52].

Podcasting – narzędzie wspierająca kształcenie

Podcasting jest jednym z narzędzi wspierających kształcenie studentów pielęgniarstwa i położnictwa, stosowany ze względu na łatwość, z jaką cyfrowe nagrania wideo, audio i inne mogą zostać stworzone i udostępnione online, czy pobierane na urządzenie do słuchania lub oglądania przez studentów [53]. Podcasting może zostać wykorzystany do wsparcia samokształcenia oraz uczenia się w grupie. Przegląd piśmiennictwa ukazuje pozytywny tego narzędzia na nabycie wiedzy, umiejętności komunikacyjnych, zarówno werbalnych, jak i niewerbalnych [54], umiejętności krytycznego myślenia i radzenia sobie ze stresem [53] oraz wzrostem pewności siebie wśród studentów pielęgniarstwa i położnictwa [55]. Ponadto dostęp do urządzeń mobilnych umożliwia studentom pielęgniarstwa naukę w wybranym przez nich momencie i miejscu [55].

PODSUMOWANIE

Edukacja etyczna ma znacząco pozytywny wpływ na wiedzę, pewność moralną, moralne postępowanie i korzystanie z zasobów etycznych, [1] a wybór metody nauczania warunkuje skuteczność tej edukacji [56].

W tradycyjnej metodzie nauczania etyki opartej na wykładzie forma uczenia się skoncentrowana jest na nauczycielu. Nauczyciel ponosi wyłączną odpowiedzialność za to, czego oczekuje się od uczniów, jakie informacje należy przekazać, jakimi metodami należy ich uczyć, w jakiej kolejności materiały należy przedstawić i w jakim tempie powinien przebiegać kurs [56]. W badaniu przeprowadzonym przez Serodio, w którym zastosowano różne metody nauczania etyki w dwóch grupach studentów medycyny, w jednej tradycyjne metody nauczania w drugiej z KMDD (Konstanz Method of Dilemma Discussion) wykazano, że w grupie stosującej tradycyjne metody nauczania nastąpił spadek wyników kompetencji etycznych, podczas gdy w przypadku KMDD nastąpił ich wzrost. Sugeruje to, jak różne metody nauczania etyki mogą wpływać na kształtowanie kompetencji moralnych studentów [57]. Zatem uczenie się przez doświadczenie pozwala na większe zaangażowanie osoby uczącej się w proces uczenia się. To zwiększone zaangażowanie skutkuje bardziej intensywnym i bardziej znaczącym doświadczeniem edukacyjnym niż w nauczaniu tradycyjnym [18].

Tradycyjne metody szkolenia z zakresu etyki niewiele pomagają w rozwiązywaniu dylematów etycznych, z jakimi borykają się pracownicy ochrony zdrowia. Integracja zajęć związanych z uczeniem się przez doświadczenie z tradycyjnym uczeniem się może zapewnić studentowi bogatsze, bardziej znaczące doświadczenie które umożliwia aktywne rozwiązywanie problemów [10].

Nauczanie etyki może być skoncentrowane na uczniu lub nauczycielu tworząc dwa końce kontinuum. W doborze metod nauczanie etyki ważne jest aby zawierać elementy z obu tych skrajności lub te które najlepiej mieszczą się pomiędzy tymi dwoma biegunami [12].

Studenci pielęgniarstwa i położnictwa powinni być jak najlepiej przygotowani do reagowania na etyczne aspekty codziennej praktyki zawodowej. Dlatego tak istotną kwestią jest odpowiedni dobór metod edukacyjnych w kształtowaniu wszystkich elementów kompetencji etycznych przyszłych pielęgniarek i położnych.

Wyniki badania potwierdzają, że różnorodne metody nauczania etyki przyczyniają się do lepszego przygotowania studentów do podejmowania etycznych decyzji w praktyce zawodowej. Uczenie się przez doświadczenie, takie jak symulacje kliniczne, studium przypadków i odgrywanie ról, pozwala studentom aktywnie uczestniczyć i rozwijać umiejętności podejmowania decyzji i krytycznego myślenia.

Wprowadzenie seminarium z dyskusją jako metody nauczania etyki przyczynia się do stworzenia przestrzeni do refleksji i wymiany doświadczeń między studentami. Omawianie różnych przypadków i podejść etycznych w grupie sprzyja rozwojowi umiejętności analizy, rozważania alternatyw i podejmowania właściwych decyzji w opiece nad pacjentem.

Nauka oparta na grach to innowacyjne podejście, które przyciąga uwagę studentów i rozwija ich kompetencje etyczne. Gry oparte na scenariuszach etycznych pozwalają studentom zdobywać praktyczne umiejętności

i rozwijać świadomość etyczną poprzez interakcję z trudnymi sytuacjami, które mogą pojawić się w pracy pielęgniarki i położnej.

Wykorzystanie symulacji jako metody nauki etyki pozwala studentom doświadczać realistycznych sytuacji i rozwijać odpowiednie postawy i umiejętności w odpowiedzi na różne dylematy etyczne. Symulacje umożliwiają praktyczny rozwój kompetencji etycznych przy jednoczesnym minimalizowaniu ryzyka dla pacjentów.

Nauczanie oparte na przypadkach jest skutecznym narzędziem w rozwijaniu kompetencji etycznych studentów. Analiza studiów przypadków umożliwia praktyczne zastosowanie zdobytej wiedzy, rozwijając empatię, krytyczne myślenie i umiejętności etycznego podejmowania decyzji.

Podsumowując, artykuł podkreśla znaczenie empirycznych metod nauczania w kształtowaniu kompetencji etycznych studentów pielęgniarstwa i położnictwa. Różnorodność i interaktywność tych metod umożliwia studentom aktywne uczestnictwo, rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia i podejmowanie etycznych decyzji. Przyszłe badania powinny skupiać się na porównaniu skuteczności poszczególnych metod i ich długoterminowego wpływu na praktykę zawodową absolwentów pielęgniarstwa i położnictwa.

ORCID

Bogumiła Kosicka https://orcid.org/0000-0001-7750-3974
Patrycja Ozdoba https://orcid.org/0000-0003-3288-507X
Magdalena Dziurka https://orcid.org/0000-0001-7371-1418
Michał Machul https://orcid.org/0000-0003-2113-4027
Agnieszka Chrzan-Rodak https://orcid.org/0000-0001-8786-4079
Beata Dobrowolska https://orcid.org/0000-0001-9178-9534

REFERENCES/PIŚMIENNICTWO

1. Langeland K, Sørlie V. Ethical challenges in nursing emergency practice. J. Clin. Nurs. 2011; 20: 2064-2070.
2. Andersson H, Svensson A, Frank A, et al. Ethics education to support ethical competence learning in healthcare: an integrative systematic review. BMC Med. Ethics. 2022; 23: 29.
3. Torabi M, Borhani F, Abbaszadeh A, et al. Experiences of pre-hospital emergency medical personnel in ethical decision-making: a qualitative study. BMC Med. Ethics. 2018; 19: 95.
4. Fernandez-Parsons R, Rodriguez L, Goyal D. Moral distress in emergency nurses. J. Emerg Nurs. 2013; 39(6): 547-552.
5. Lechasseur K, Caux C, Dollé S, et al. Ethical competence: an integrative review. Nurs Ethics. 2018; 25(6): 694-670.
6. Bremer A, Holmberg M. Ethical conficts in patient relationships: experiences of ambulance nursing students. Nurs. Ethics. 2020; 27(4): 946-959.
7. Tanaka M, Tezuka SA. Scoping review of alternative methods of delivering ethics education in nursing. Nurs. Open. 2022; 9(6): 2572-2585.
8. Poikkeus T, Suhonen R, Katajisto J, et al. Organisational and individual support for nurses' ethical competence: a cross-sectional survey. Nurs. Ethics. 2018; 25(3): 376-392.
9. Izadi F, Bijani M, Fereidouni Z, et al. The Effectiveness of Teaching Nursing Ethics via Scenarios and Group Discussion in Nurses' Adherence to Ethical Codes and Patients' Satisfaction with Nurses' Performance. Sci. World J. 2020; 5749687.
10. Cannaerts N, Gastmans C, Dierckx de Casterlé B. Contribution of ethics education to the ethical competence of nursing students: educators' and students' perceptions. Nurs Ethics. 2014; 21(8): 861-878.
11. Murray R. An Overview of Experiential Learning in Nursing Education. Adv. Soc. Sci. Res. J. 2018;5(1): 1-6.
12. Burnard P.Using experiential learning methods with large groups of students: Network heading. Nurse Educ. Today. 1993; 13: 60-65.
13. Lisko SA, O'Dell V. Integration of theory and practice: experiential learning theory and nursing education. Nurs. Educ. Perspect. 2010; 31(2): 106-108.
14. Shayestehfard M, Torabizadeh C, Gholamzadeh S, et al. Ethical Sensitivity in Nursing Students: Developing a Context–based Education. Electron J. Gen. Med. 2020; 17(2): em195.
15. Gallagher A. The teaching of nursing ethics: Content and method. In A. J. David, V. Tschudin, & L. de Raeve (Eds.), Essentials of teaching and learning nursing ethics: Perspectives and methods. Edinburgh: Churchill Livingstone/ Elsevier. pp. 2006, s. 223-239.
16. Gallagher A, Peacock M, Williams E, et al. Findings from a mixed-methods pragmatic cluster trial evaluating the impact of ethics education interventions on residential care-givers. Nurs. Inq. 2021; 28: e12383.
17. Bratz JKA, Sandoval-Ramirez M. Ethical competences for the development of nursing care. Rev Bras Enferm. 2018; 71(4): 1810-1814.
18. Choe K, Kim S, Lee C, et al. Effect of Ethics Seminar on Moral Sensitivity and Ethical Behavior of Clinical Nurses. Int. J. Environ. Res. Public Health 2021, 18, 241. Int. J. Environ. Res. Public Health. 2022; 19: 13531.
19. Robichaux C, Grace P, Bartlett J, et al. Ethics Education for Nurses: Foundations for an Integrated Curriculum. J. Nurs. Educ. 2022; 61(3): 123-130.
20. Zhang F, Zhao L, Zeng Y, et al. comparison of inquiry-oriented teaching and lecture-based approach in nursing ethics education. Nurse Educ. Today. 2019; 79: 86-91.
21. Maddineshat M, Yousefzadeh MR, Mohseni M, et al. Teaching ethics using games: Impact on Iranian nursing students' moral sensitivity. Indian J. Med. Ethics. 2019; 4(1): 14-20.
22. Boozaripour M, Abbaszadeh A, Shahriari M, et al. Ethical values in nurse education perceived by students and educators. Nurs Ethics. 2018; 25(2): 253-263.
23. Maruca AT, Díaz DA, Kuhnly JE, et al. Enhancing empathy in undergraduate nursing students: An experiential ostomate simulation. Nurs. Educ. Perspect. 2015; 36(6): 367-371.
24. Calleja JL, Soublette Sánchez A, et al. Is clinical simulation an effective learning tool in teaching clinical ethics? Medwave. 2020; 24;20(2): e7824.
25. King D, Tee S, Falconer L, et al. Virtual health education: Scaling practice to transform student learning: Using virtual reality learning environments in healthcare education to bridge the theory/practice gap and improve patient safety. Nurse Educ. Today. 2018; 71: 7-9.
26. Smith KV, Witt J, Klaassen J, et al. High-fidelity simulation and legal/ethical concepts: a transformational learning experience. Nurs Ethics. 2012; 19(3): 390-398.
27. Honkavuo L. Ethics simulation in nursing education: Nursing students' experiences. Nurs. Ethics. 2021; 28(7-8): 1269-1281.
28. Gropelli TM. Using active simulation to enhance learning of nursing ethics. J. Contin. Educ. Nurs. 2010; 41(3): 104-105.
29. Buxton M, Phillippi JC, Collins MR. Simulation: a new approach to teaching ethics. J. Midwifery Womens Health. 2015; 60(1): 70-74.
30. Namadi F, Hemmati-Maslakpak M, Moradi Y, et al. The effects of nursing ethics education through case-based learning on moral reasoning among nursing students. Nurs Midwifery Stud. 2019; 8: 85-90.
31. Lyons P, Bandura RP. Case-based modeling for learning: Socially constructed skill development. Educ. Train. 2017; 60(2): 139-154.
32. Nicklen P, Keating JL, Paynter S, et al. Remote-online case-based learning: A comparison of remote-online and face-to-face, case-based learning – A randomized controlled trial. Educ. Health. 2016; 29(3): 195-202.
33. Yoo MS, Park HR. Effects of case-based learning on communication skills, problem-solving ability, and learning motivation in nursing students. Nurs. Health Sci. 2015; 17: 166-172.
34. Ali M, Han SC, Bilal HM. iCBLS: An interactive case-based learning system for medical education. Int. J. Med. Inform. 2018: 10955-10969.
35. Oelhafen S, Hölzli U, Häsänen M, et al. Increasing midwives' ethical competence: a European educational and practice development project. Int. J. Ethics Educ. 2017; 2: 147-160.
36. Skrzypek M. Medycyna narracyjna jako model zhumanizowanej medycyny. [w:] Skrzypek M. (red.). Socjologia medycyny w multidyscyplinarnych badaniach humanizujących biomedycynę. Lublin: Wyd. KUL; 2012, s. 63-83.
37. Charon R. The novelization of the body, or how medicine stories need one another. Narrative. 2011; 19(1): 36-38.
38. Nowaczyk M. Nasze życie jest opowieścią: czym jest medycyna narracyjna? Med. Prakt. 2014; 10: 125-128.
39. Morrise L. Training patient and family storytellers and patient and family faculty. Perm. J. 2013; 17(3): 142-145.
40. Mokhtar NH, Halim MFA, Kamarulzaman SZS. The Effectiveness of Storytelling in Enhancing Communicative Skills. Procedia Soc. 2011; 18: 163-169.
41. Daryazadeh S, Adibi P, Yamani N, et al. Impact of narrative medicine program on improving reflective capacity and empathy of medical students in Iran. J. Educ. Eval. Health Prof. 2020; 17: 3.

42. Chretien KC, Swenson R, Yoon B, et al. Tell me your story: a pilot narrative medicine curriculum during the medicine clerkship. J. Gen. Intern. Med. 2015; 30(7): 1025-1028.
43. Yang N, Xiao H, Cao Y, et al. Does narrative medicine education improve nursing students' empathic abilities and academic achievement? A randomised controlled trial J. Int. Med. Res. 2018; 46(8): 3306-3317.
44. Miller E, Balmer D, Hermann N, et al. Sounding narrative medicine: studying students' professional identity development at Columbia University College of physicians and surgeons. Acad. Med. 2014; 89(2): 335-342.
45. Huang CD, Liao KC, Chung FT. et al. Different perceptions of narrative medicine between Western and Chinese medicine students. BMC Med. Educ. 2017; 17: 85.
46. Linda NC, Clement M. The Application of Storytelling in Teaching and Learning: Implication on Pupil's Performance and Enrolment in Schools. Int. J. Acad. Res. Progress. Educ. Dev. 2023; 12(1): 489-511.
47. Chan ZCY. A systematic review of creative thinking/creativity in nursing education. Nurse Educ. Today. 2013; 33(11): 13822-13827.
48. Hart T, Bird D, Farmer R. Using blackboard collaborate, a digital web conference tool, to support nursing students placement learning: a pilot study exploring its impact. Nurse Educ. Pract. 2019; 38: 72-78.
49. Hardy P, Sumner T. Cultivating compassion: How digital storytelling is transforming healthcare: Second edition Palgrave Macmillan. 2018: 1-384.
50. Jun J, Siegrist K, Weinshenker D. Evaluation of nurses' experiences with digital storytelling workshop: New way to engage, connect, and empower. J. Nurs. Manag. 2022; 30(5): 1317- 1323.
51. Conlon MMM, Smart F, McIntosh G. Does technology flatten authenticity? Exploring the use of digital storytelling as a learning tool in mental health nurse education, Technol. Pedagogy Educ. 2020; 29(3): 269-278.
52. Petty J. Using arts-based digital storytelling in neonatal care to enhance nursing students' empathy. Nurs. Child Young People. 2021; 33(4): 13-18.
53. Hargett LJ. Podcasting in Nursing Education: Using Commercially Prepared Podcasts to Spark Learning. Teach. Learn. Nurs. 2018; 13(1): 55-57.
54. Fenton G. Involving a young person in the development of a digital resource in nurse education Nurse Educ. Pract. 2014; 14(1): 49-54.
55. McSwiggan LC, Campbell M. Can podcasts for assessment guidance and feedback promote self-efficacy among undergraduate nursing students? A qualitative study. Nurse Educ. Today. 2017; 49: 115-121.
56. Martins VSM, Costa Santos CM, Bataglia PUR, et al. The Teaching of Ethics and the Moral Competence of Medical and Nursing Students. Health Care Anal. 2021; 29: 113-126.
57. Serodio A, Kopelman BI, Bataglia P. The promotion of medical student's moral development: A comparison between a traditional course on bioethics and a course complemented with the Konstanz method of dilemma discussion. Int. J. Ethics Educ. 2016; 1: 81-89.

Manuscript received/Praca zgłoszona do czasopisma: 28.04.2023
Manuscript accepted/Praca zaakceptowana do druku: 02.06.2023

Translation/Tłumaczenie: Patrycja Ozdoba